

Franko Mirošević

**DUBROVAČKI KOTAR
U NEZAVISNOJ DRŽAVI
HRVATSKOJ**

O DR. SC. FRANKU MIROŠEVIĆU I NJEGOVOJ NAJNOVIJOJ KNJIZI

*Dubrovački kotar u
Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.
Dubrovnik: Udruga
antifašista, 2016.*

Mira Kolar-Dimitrijević, Zagreb
mira.kolar@zg.t-com.hr

Izučavanje društvene povijesti, osobito novije u 20. stoljeću, zahtijeva izvanrednu opreznost i pedantnost. Ne može svatko shvatiti što se događalo u mutnim i kaotičnim vremenima te ideološki podijeljenom društvu. Za to treba određena životna mudrost, a ta se stiče ne samo studiranjem, radom već i s godinama. Najbolji prikaz toga je dr. Franko Mirošević, dijete Vele Luke gdje se rodio 1932.

Maturirao je na Drugoj muškoj gimnaziji u Zagrebu, a 1956. diplomirao povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na istom fakultetu magistrirao je 1978., a doktorirao 1991. Povijest tada baš nije bila perspektivno zanimanje s obzirom na stanje naše historiografije i ideologije, a učili smo iz ruskih udžbenika gdje je čitava povijest prikazana kao klasna borba kako ju je interpretirao Josip Visarionovič Staljin u *Istoriji SKPB-a*. O hrvatskoj povijesti učili smo vrlo malo, osim za starija razdoblja. No, ipak smo nešto naučili na predavanjima profesora Šidaka. Po završetku studija Mirošević je služio vojni rok u mojoj Koprivnici, a nakon kraćeg rada na Srednjoj ekonomskoj školi u Novskoj zaposlio se

1960. na novootvorenoj gimnaziji u Kutini gdje je predavao povijest i latinski. U nastavi se služio audiovizualnim sredstvima koja su postajala sve korisnija. Postao je utemeljitelj Povijesnog društva u Kutini što ga kasnije dovodi do predavanja Metodike nastave povijesti sa studentima povijesti Filozofskog fakulteta, a potom i do mjesta vanjskog suradnika Zavoda za školstvo grada Zagreba. Godine 1987. postao je glavni inspektor za povijest SR Hrvatske. Krajnje tolerantan i otvoren novim temama Mirošević je išao tragovima dr. Hrvoja Matkovića djelujući na sličan način na čitavom prostoru Hrvatske, ali i spoznajući probleme pojedinih krajeva koji su zasnovani na različitostima povijesnih zbivanja u prošlosti. Svakako je tu dobio širinu i sazeo da sagleda povijest u cijeloj njenoj širini, pa je tako i postupao na svom radnom mjestu.

Nakon doktorata o povijesnim zbivanjima u Južnoj Dalmaciji poslije 1918. izabran je (1991.) u *Školskoj knjizi* za urednika povijesnih izdanja, nastavljajući već ranije izdavanje jedinog povijesnog časopisa za nastavnike povijesti *Nastave povijesti*, ali i časopisa *Acta oeconomica* i *Historijski zbornik* koji bi prestali izlaziti da nije bilo zalaganja Miroševića u *Školskoj knjizi*. U funkciji urednika za povijest Franko Mirošević je zaslužan i za osnivanje Saveza historijskih društava Republike Hrvatske. Na poslu izdavanja povijesnih udžbenika bio je izložen kojekakvim pritiscima u procesu dejugoslavizacije povijesnih udžbenika, kako je taj proces nazvao talijanski povjesničar Stefano Petrunaro. Diskusije o banu Josipu Jelačiću postale su vrlo žustre i pazilo se na svaku riječ, a osobito kada je sadržaj poglavlja u udžbenicima bio dirigiran od povijesne komisije i Ministarstva. Ne mogavši shvatiti potpuno isključenje svih kulturnih, političkih i drugih poveznica s drugim jugoslavenskim narodima u ovim udžbenicima, Mirošević je poticao izradu objektivnih udžbenika koji su imali privremeni karakter i nisu imali odobrenje nadležnog ministarstva. Vjerojatno je ovakav pristup naišao na kritiku te je dr. Franko Mirošević zatražio 1997. umirovljenje, iako je preko *Školske knjige* mogao

još mnogo toga dati na polju historiografije u Hrvatskoj. No, nije se prestao baviti poviješću niti je prestao pratiti zbivanja na povijesnoj sceni o čemu svjedoči više od stotinjak prikaza povijesnih knjiga i radova kao i učestvovanje na znanstvenim skupovima.

Otvoren za metodološka pitanja, a osjetljiv na tumačenje povijesnih zbivanja na temelju povijesnih činjenica, Franko Mirošević nije nikada bio podložan ideologiji, već je sve dokazivao činjenicama i dokumentima, postavši upravo u tome autoritet. Nije odbacio 1990./91. ono što je vrijedilo kao ni ljude koji su na isti način gledali na povijest. Smatram da je u tranzicijskim vremenima dosljednom stručnošću dao veliki doprinos hrvatskoj povijesnoj znanosti.

Svoju istraživačku strast prvo je usmjerio prema povijesti Moslavine gdje je radio mnogo godina i gdje je bio jedini školovani povjesničar koji se zanimao za povijest 20. stoljeća. Istraživanja povijesti Moslavine nije se odrekao niti onda kada je napustio Moslavinu, te se preselio u Zagreb. No, privučen ljubavlju za zavičaj, Franko Mirošević s još većim marom istražuje povijest rodne Vele Luke i otoka Korčule. Naime, Mirošević cijeli život živi na dva kraja: na sjeveru Hrvatske, uglavnom u Zagrebu gdje je njegova prisutnost na povijesnim kongresima i skupovima bila uvijek zabilježena izlaganjima i pisanjem, te u Veloj Luci gdje se brine za masline, obiteljska stabla na padinama okrenutima moru, ali gdje je zajedno s drugima Velolučanima sudjelovao u pisanju i uređivanju 20 svezaka *Luškog libra*. Istraživao je i na temama čitave Dalmacije. Usporedbom povijesnih radova za sjever i jug Hrvatske mislim da prevladava ovo posljednje. No, bavio se i teorijom povijesne nastave i modernizacijom nastave povijesti. Dr. Mirošević je vrlo plodan i uspješan povjesničar koji zaslužuje našu zahvalu i priznanje. Do 2014. objavio je 15 radova o nastavi povijesti, 19 udžbenika (većinom kao suautor), 98 znanstvenih radova i 91 prikaz. Uredio je u *Školskoj knjizi* 16 udžbenika i 45 monografija, a izvan ove kuće uredio još je još 10 posebnih naslova. Jako cijeni dr. Franka Miroševića

ne samo kao iskrenog i poštenog kolegu, već i kao znanstvenika sposobnog prihvatiti nove tendencije.

Od 2011. pa do 2015. Mirošević objavljuje sedam krupnih tema vezanih uz Dubrovnik od vremena Banovine Hrvatske 1939. pa do 1944., i to u uglednim edicijama Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu i Dubrovniku. U fokusu tih istraživanja bio je prostor Velike župe Dubrava (današnja južna Dalmacija i istočna Hercegovina). Ti su radovi, s ograničenjem na prostor dubrovačkog kotara (od Pelješca do Konavala), uvršteni i u knjigu „Dubrovački kotar u Nezavisnoj državi Hrvatskoj“ koja je doživjela svoju promociju u Dubrovniku i u Zagrebu. Dakako, knjiga je nadopunjena, dotjerana, opremljena brojnim slikama i priručnom aparaturom i svime što jedna znanstvena knjiga mora imati. Poslije predgovora (5 - 7) te prostornog i vremenskog općeg pregleda „Dubrovački kotar u prostoru i vremenu“ (9 - 16), knjiga je podijeljena na tri osnovne cjeline: 1. Uvodnu, 2. Temeljnu i 3. Obavijesnu cjelinu. Najopsežnija temeljna cjelina (55 - 358) podijeljena je na 75 tematskih poglavlja, a nižu se kronološkim slijedom. U uglu svake desne stranice navedena je i godina u većem fontu, što čitatelju knjigu čini preglednijom. Dok u Uvodnoj cjelini (19 - 51) autor uvodi s pregledom političkih prilika u dubrovačkom kotaru 1930-tih, što je naročito bilo potrebno za Ustaški pokret, u Temeljnoj cjelini (55 - 358) autor poglavljima vezanima uz pojedinu ratnu godinu opisuje djelovanje pojedinog političkog/oružanog pokreta i njihove suodnose. Detaljno je prikazano stajalište i (ne) postupanje Hrvatske seljačke stranke, koja je krenula u tri različita smjera, Ustaškog pokreta i njegovu otvorenu zločinačku politiku već 1941., Četničkog pokreta čije je bujanje bilo upravo posljedica ustaških zločina, nastanak i nelinearni rast Narodnooslobodilačkog pokreta protiv kojeg su se u jednom trenutku udružile sve snage. Iako nije bio na liniji fronte, Dubrovnik je prošao strahovitu katarzu izazvanu zločinima zbog narušenih međunacionalnih odnosa, ali i gospodarsku oskudicu pa nisu zanemareni ni

demografski, socijalni i gospodarski problemi. Mirošević značajno mjesto u knjizi posvećuje opisu svakodnevice, nestašicama hrane i prometnoj izoliranosti. Naime, Dubrovnik je bio prostorno slijepo crijevo NDH. Značajan dio posvećen je Pelješcu, na kojem je partizanski pokret bio najrazvijeniji. Nije bilo mjeseca bez pljačke i razbojstava svih strana u ratu. Pravedajući se osvetama, svi su udarili na civile. Palilo se sela (Osobjava, Oskorušno, Kuna, Pijavičino, Kobaš...), zarobljavalo i ubijalo bez milosti. Najveće zločine počinila je talijanska vojska, nije zaostajala niti njemačka vojska, a zločine su počinili i partizani.

Ovom knjigom na sveukupno 406 stranica obradio je najosjetljivije razdoblje naše povijesti na najbolji mogući način. Koristio je svu literaturu koja je objavljena, ali i brojne dostupne arhivske izvore. Knjiga je prepuna istinitih prikaza užasa koji prate ratna zbivanja, ali i opisa života ljudi u raznim područjima ljudskog života. Njezina je posebna vrijednost što se o pojedinim zbivanjima govori konkretno, bez prešućivanja imena i događaja. Knjigu, koja nikoga neće ostaviti ravnodušnim, odlikuju vrijednosti i istine koje karakteriziraju dosadašnje radove dr. Franka Miroševića, ali i iskustvo života na samom jugu Hrvatske. Objaviti tako sadržajnu knjigu u 85. godini, kada je većina onih koji su s nama studirali, a i mnogo mlađih, posustala i odustala od daljeg pisanja i istraživanja, ukazuje da istinski povjesničar najbolje radove stvara u poznim godinama kad se životna iskustva i znanja sublimiraju. Koliko znam, i dalje intenzivno radi. Priređuje novu knjigu o povijesti dubrovačkog područja u međuratnom razdoblju.

Jednostavan zaključak o procesima naše povijesti nije moguć, pa to nije činio ni Mirošević već se je držao činjenica i djelovanja određenih ljudi u određenom području i vremenu. Uvijek umjeren, ali i krajnje objektivan, on se na taj način približio idealnom tipu povjesničara kojem težimo, bez uveličavanja ili umanjivanja uloge nekih ličnosti u povijesti. Nažalost, Mirošević nije dobio ono priznanje koje zaslužuje kao povjesničar, ali i kao nastavnik povijesti i

inspektor za povijest. Iako je čitav svoj radni vijek bio izvanredno radin, pošten, sistematičan i tolerantan, rješavajući osjetljiva pitanja na najbolji mogući način. U međuvremenu su stasali novi povjesničari, školovani dijelom i u inozemstvu, koji su povijest Hrvatske u sklopu Jugoslavije pojednostavili, svodeći sve na velikosrpsku hegemoniju. No, taj je proces mnogo kompleksniji i slojevitiji. Izbrisati potpuno komunističku djelatnost i komunističko razdoblje iz povijesti ne može biti vjerodostojno i ne može dati dobre rezultate kao što to nisu dali ni udžbenici iz socijalističkog vremena iz kojih je bila potpuno izbrisana vjerska i kulturna komponenta iz vremena NDH. Dakako, za ovakav pristup treba biti slobodan duhom, nepristran, savjestan i objektivan, a i sklon interdisciplinarnosti i poznavanju cijelog povijesnog opusa dotičnog kraja. A Franko Mirošević je upravo ovom metodom, s velikom erudicijom, ali i jakim emocionalnim nabojem za istinu, napisao svoju knjigu o dubrovačkom području u vremenu NDH. Toplo vam je preporučam.¹

¹ Riječ je o prerađenom i skraćenom tekstu pročitanoj na predstavljanju knjige „Dubrovački kotar u NDH“ 12. prosinca 2016. u Zagrebu.